

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC

HOÀNG THỊ PHƯƠNG

ĐỀ TÀI ĐỒ THỊ TRONG TRUYỆN NGẮN
NGUYỄN THỊ THU HUỆ

LUẬN VĂN THẠC SĨ

NGÔN NGỮ, VĂN HÓA VÀ VĂN HỌC VIỆT NAM

Chuyên ngành: Văn học Việt Nam

Thái Nguyên, 2018

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC**

HOÀNG THỊ PHƯƠNG

**ĐỀ TÀI ĐỒ THỊ TRONG TRUYỆN NGẮN
NGUYỄN THỊ THU HUỆ**

**Chuyên ngành: Văn học Việt Nam
Mã ngành: 8220121**

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ, VĂN HÓA VÀ VĂN HỌC VIỆT NAM**

Giáo viên hướng dẫn khoa học : TS. NGUYỄN THỊ THANH NGÂN

Thái Nguyên, 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của tôi dưới sự hướng dẫn của **TS. Nguyễn Thị Thanh Ngân**, kết quả nêu trong luận văn này là hoàn toàn trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tác giả

Hoàng Thị Phương

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn thạc sĩ này, tác giả xin trân trọng cảm ơn Ban Giám hiệu, Khoa Sau đại học, Khoa Báo chí – Truyền thông và Văn học, Trường Đại học Khoa học, Đại học Thái Nguyên và các Thầy, Cô giáo đã trực tiếp giảng dạy, giúp đỡ trong suốt quá trình học tập.

Đặc biệt, tác giả xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới giảng viên hướng dẫn **T.S Nguyễn Thị Thanh Ngân** đã luôn tận tình hướng dẫn, chỉ bảo trong suốt thời gian tác giả nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Cuối cùng, xin gửi lời cảm ơn đến gia đình, người thân, bạn bè và đã giúp đỡ, động viên, tạo điều kiện để tác giả hoàn thành luận văn.

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2018

Tác giả

Hoàng Thị Phương

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử vấn đề.....	2
2.1. Về đề tài đô thị	2
2.2. Về truyện ngắn Nguyễn Thị Thu Huệ.....	5
3. Đối tượng và mục tiêu nghiên cứu.....	7
3.1. Đối tượng nghiên cứu.....	7
3.2. Mục tiêu nghiên cứu.....	8
4. Nhiệm vụ và phương pháp nghiên cứu.....	8
4.1. Nhiệm vụ nghiên cứu	8
4.2. Phương pháp nghiên cứu.....	8
5. Phạm vi nghiên cứu.....	9
6. Đóng góp của luận văn.....	9
7. Cấu trúc luận văn.....	9
Chương 1. ĐỀ TÀI ĐÔ THỊ TRONG VĂN HỌC VIỆT NAM VÀ VÀI	
NÉT VỀ TRUYỆN NGẮN CỦA NGUYỄN THỊ THU HUỆ	11
1.1. Đô thị hóa và ảnh hưởng của đô thị hóa đến xã hội Việt Nam	11
1.1.1. Khái niệm đô thị và đô thị hóa	11
1.1.2. Quá trình đô thị hóa ở Việt Nam.....	12
1.1.3. Ảnh hưởng của đô thị hóa đến đời sống xã hội Việt Nam.....	13
1.2. Văn học đô thị Việt Nam.....	15
1.2.1. Văn học đô thị	15
1.2.2. Văn học đô thị ở Việt Nam trước 1986.....	16
1.2.3. Văn học đô thị Việt Nam sau 1986	19
1.3. Khái quát về truyện ngắn Nguyễn Thị Thu Huệ.....	21
1.3.1. Giới thuyết về truyện ngắn.....	21
1.3.2. Cuộc đời và sự nghiệp của Nguyễn Thị Thu Huệ.....	22

1.3.2.1. Cuộc đời.....	22
1.3.2.2. Truyện ngắn Nguyễn Thị Thu Huệ trong dòng chảy truyện ngắn nữ đương đại	23
Chương 2. BỨC TRANH ĐỜI SỐNG VÀ CON NGƯỜI ĐÔ THỊ TRONG TRUYỆN NGẮN NGUYỄN THỊ THU HUỆ.....	27
2.1. Bức tranh đời sống đô thị	27
2.1.1. Đời sống gia đình với những quan hệ đạo đức truyền thống bị phá vỡ..	27
2.1.2. Đời sống xã hội phức tạp, xô bồ với nhiều tệ nạn tiêu cực.....	34
2.2. Con người đô thị	38
2.2.1. Con người cô đơn	38
2.2.2. Con người lạnh lùng, vô cảm	42
2.2.3. Con người tha hóa, biến chất.....	45
2.2.4. Con người với khát khao hạnh phúc	48
Chương 3. NGHỆ THUẬT THỂ HIỆN ĐỀ TÀI ĐÔ THỊ TRONG TRUYỆN NGẮN NGUYỄN THỊ THU HUỆ.....	52
3.1. Nghệ thuật xây dựng nhân vật.....	52
3.1.1. Miêu tả nhân vật qua ngoại hình	51
3.1.2. Miêu tả nhân vật qua hành động	56
3.1.3. Miêu tả nhân vật qua ngôn ngữ.....	58
3.1.3.1. Ngôn ngữ độc thoại.....	58
3.1.3.2. Ngôn ngữ đối thoại	61
3.2. Không gian- thời gian nghệ thuật nghệ thuật	64
3.2.1. Không gian nghệ thuật	64
3.2.1.1. Không gian gia đình.....	64
3.2.1.2. Không gian căn phòng	67
3.2.1.3. Không gian tâm tưởng	68
3.2.2. Thời gian nghệ thuật.....	70
3.2.2.1. Thời gian tuyến tính.....	71

3.2.2.2. Thời gian đồng hiện	73
3.3. Ngôn ngữ nghệ thuật	75
3.3.1. Ngôn ngữ đời thường vừa giản dị vừa sắc sảo, gai góc	76
3.3.2. Ngôn ngữ đậm thắm dịu dàng	78
3.4. Giọng điệu.....	80
3.4.1. Giọng dửng dưng, lạnh lùng.....	81
3.4.2. Giọng mỉa mai, châm biếm	82
3.4.3. Giọng phân tích, chiêm nghiệm, triết lý.....	84
KẾT LUẬN	88
TÀI LIỆU THAM KHẢO	90

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Sau năm 1986, đất nước ta bước vào thời kì đổi mới xây dựng nền kinh tế thị trường theo định hướng xã hội chủ nghĩa. Đời sống kinh tế, xã hội Việt Nam cũng có những thay đổi lớn lao. Cùng với sự thay đổi của đời sống kinh tế xã hội, văn học Việt Nam cũng có bước chuyển mình mạnh mẽ. Văn học giai đoạn này đã bắt đầu gặt hái được nhiều thành tựu đặc biệt ở thể loại tiểu thuyết và truyện ngắn. Có thể nói, đây được coi là mùa vàng bội thu của thể loại truyện ngắn. Bên cạnh những cây bút kỳ cựu như: Nguyễn Khải, Nguyễn Minh Châu, Nguyễn Huy Thiệp... sự xuất hiện của nhiều cây bút trẻ như: Phan Thị Vàng Anh, Y Ban, Võ Thị Xuân Hà, Võ Thị Hào ... đã đem đến cho nền văn học luồng sinh khí mới. Trong đó phải kể đến cây bút nữ giàu tài năng Nguyễn Thị Thu Huệ.

Nguyễn Thị Thu Huệ xuất hiện với tư cách là một nhà văn nữ có cá tính độc đáo và cách viết mới lạ. Thu Huệ quan niệm rằng: *Văn chương chưa bao giờ là những điều thần bí, chỉ đơn giản đó là một phần của cuộc sống mà những ai trót mang nặng kiếp người đều lấy đó để cắt bớt đi gánh nặng đa mang.* Vì vậy ngay từ khi mới xuất hiện, truyện ngắn của Thu Huệ đã hấp dẫn bạn đọc vì giàu chất đời, với cách viết tả chân sắc sảo. Chất đời ấy đã truyền cảm hứng mãnh liệt để chuyển thể nhiều truyện ngắn thành kịch bản phim, và từ phim ảnh, độc giả quay trở lại để đón nhận những đứa con tinh thần của nhà văn từ những góc nhìn mới mẻ, thú vị hơn. Chính vì vậy, Thu Huệ nhanh chóng chiếm được nhiều cảm tình sâu sắc của đông đảo độc giả trong cả nước.

1.2. Đặc biệt, bước vào thời kì đổi mới, quá trình đô thị hóa diễn ra nhanh chóng đã tác động mạnh mẽ đến kinh tế- văn hóa, xã hội Việt Nam. Đời sống đô thị đặt ra nhiều vấn đề nóng hổi, tích cực có mà tiêu cực, tệ nạn nhức nhối cũng không thiếu. Đô thị trở thành miền đất hứa để con người thực hiện khát vọng đổi

đời, là những mảnh đất phồn hoa nơi hứa hẹn cuộc sống văn minh hiện, đại. Tuy nhiên, những mất mát hư hao, những tệ nạn, tiêu cực, những mặt trái, góc khuất của nền kinh tế thị trường len lỏi vào từng ngóc ngách, từng ra đình hiện đại. Vì thế, hơn bao giờ hết đô thị cũng trở thành mảnh đất màu mỡ thu hút được sự quan tâm chú ý của nhiều nhà văn tài năng. Đây trở thành đề tài quen thuộc xuất hiện trong nhiều sáng tác của các nhà văn đương đại như Nguyễn Huy Thiệp, Đỗ Phấn, Nguyễn Việt Hà, Nguyễn Thị Thu Huệ... Theo đó, văn học đô thị cũng được giới nghiên cứu phê bình đặc biệt quan tâm.

Vì những lí do trên, chúng tôi quyết định chọn ***Đề tài đô thị trong truyện ngắn Nguyễn Thị Thu Huệ*** làm đối tượng nghiên cứu, với mong muốn chỉ ra những đóng góp mới mẻ của Thu Huệ về đề tài đô thị, đồng thời thấy được tài năng, phong cách nghệ thuật của tác giả trong nền văn học đương đại Việt Nam.

2. Lịch sử vấn đề

2.1. Về đề tài đô thị trong văn học Việt Nam đương đại

Sau năm 1986, văn học đô thị đã nhận được sự quan tâm đặc biệt của giới nghiên cứu phê bình văn học. Đây trở thành đề tài trong nhiều cuộc hội thảo khoa học cũng như nhiều công trình nghiên cứu. Chúng tôi xin được điểm qua một số ý kiến, công trình như sau:

Trong cuộc thảo luận về văn học đô thị do báo điện tử ***Người đô thị*** tổ chức, tác giả Đỗ Lai Thúy cho rằng: “*tiểu thuyết đô thị Việt Nam còn ít về đề tài đô thị, nếu có thì đôi khi đô thị thường được nhìn bằng sự hoài niệm nông thôn. Bởi vậy, tính đô thị của nó chủ yếu biểu hiện ở phương diện thể loại*”. Nhà văn Nguyễn Việt Hà cũng nhận xét: “*chưa thấy cuốn tiểu thuyết dài nào viết về chuyện đô thị của giới viết trẻ mà thấy hay và đáng nể*”. Cùng quan điểm này, tác giả Mai Anh Tuấn cũng khẳng định: “*văn học đô thị Việt Nam xuất hiện từ khi đô thị xuất hiện tầng lớp trung lưu đô thị và tầng lớp tư sản nội địa. Tức là khi xuất hiện hai sự đối kháng cả về mặt địa chính trị và địa văn hóa*

với tầng lớp nông dân”. Một cảm thức đô thị quan trọng được ông nhắc tới: “*Sự cô đơn của con người, khi viết về điều đó thì văn học đô thị hiện đại đã chạm sâu vào con người đô thị*”. Với tác giả Phó Đức Tùng: “*Đô thị Việt Nam không có lỗi, và khi không có lỗi, tính hiện đại trong văn học đô thị của Việt Nam chỉ là tính hiện đại bất chước, chưa phải là tính đô thị*”.

Như vậy, bàn về văn học đô thị đang trở thành một chủ đề nóng của nhiều các nhà chuyên môn và bạn yêu văn chương. Các ý kiến đánh giá đã góp phần quan trọng trong việc nhìn nhận đúng về đặc điểm, tình hình văn học đô thị đương đại. Các tác giả đều chỉ ra rằng, văn học đô thị ở nước ta chưa thực sự phát triển, ít nhiều vẫn ảnh hưởng của văn hóa nông thôn. Tuy nhiên, các nhà nghiên cứu cũng khẳng định, văn học đô thị hiện đại đã bắt đầu nói nhiều hơn về hình ảnh con người cô đơn, đây được coi là một trong những vấn đề nổi cộm khi viết về con người đô thị thời hiện đại.

Bên cạnh đó còn có nhiều bài báo, công trình nghiên cứu về vấn đề này. Tác giả Lê Hương Thủy trong bài viết: ***Truyện ngắn đương đại về đề tài đô thị*** đăng trên ***Tạp chí văn nghệ quân đội*** ngày 10/12/2012 đã chỉ ra “*đời sống đô thị đã góp phần tạo nên những thay đổi trong đời sống văn học Việt Nam đương đại*”. Theo bài viết này, hiện thực đời sống đô thị được phản ánh “*không chỉ là hình ảnh hào nhoáng, sang trọng, lộng lẫy mà còn là những góc khuất, những xáo trộn trong đời sống và tâm hồn con người*”. Tác giả cũng khẳng định con người cô đơn, con người cá nhân là một dạng thức và tâm thái của người đô thị. Đây cũng là quan niệm mới mẻ về con người của các nhà văn đương đại.

Tác giả Đặng Thái Hà trong bài viết: ***Vấn đề sinh thái- đô thị trong văn xuôi Việt Nam thời đổi mới*** đăng trên ***Tạp chí văn nghệ quân đội*** ngày 03/08/2005 cũng đề cập đến vấn đề đô thị trong sáng tác của nhiều nhà văn đương đại. Bài viết đã nói đến một vấn đề nhức nhối: “*đô thị hóa hay là sự tuyệt giao với thiên nhiên*”. Chính đô thị hóa là nguy cơ hủy hoại nghiêm trọng môi